

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารจัดการ การศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

The Approaches to Developing Active Learning Management of Teachers in Pa Pae Educational Management Center under the Mae Hong Son Educational Service Area Office 2

สมใจ ปัญญาสงบ, นลธวัช ยุทธวงศ์, วิทยา พัฒนเมธาดา
วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Somjai Panyasangob, Nonthawat Yuthawong, Witaya Putmetada
Northern College, Tak, Thailand
E-mail: naradee9090@gmail.com

Received: 03 November 2024; Revised: 05 December 2024; Accepted 12 December 2024
© The Author(s) 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารจัดการการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 และ 2) หาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารจัดการการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ประชากรได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในศูนย์การบริหารจัดการการศึกษาป่าแป๋ จำนวน 97 คนและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.82$) ปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูคือ ครูไม่กำหนดรูปแบบ วิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ไม่ใช่คำถามกระตุ้นเพื่อให้คิดและหาคำตอบอย่างกระตือรือร้น และครูไม่วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสม แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน มีกิจกรรมสร้างทักษะ ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แสวงหาข้อมูล ที่ถูกต้อง มีการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นผู้กำหนดแนวทางที่สนใจศึกษาด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างความเข้าใจกับผู้เรียน มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน และออกแบบการเรียนรู้รายบุคคล จัดทำแผนการเรียนรู้รายภาค และแผนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ เน้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะที่จำเป็น และควรประชุมแจ้งนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ครูทราบอย่างชัดเจนทั่วถึงก่อนวันเปิดภาคเรียน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การจัดการเรียนรู้ของครู, การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The research aimed to: 1) study the conditions and challenges of active learning management among teachers in the Pa Pae Educational Management Center under the Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 2, and 2) propose guidelines for improving active learning management in the same context. The population comprised 97 administrators and teachers from the Pa Pae Educational Management Center, along with 9 experts. The research instruments included questionnaires and interview forms. Data were analyzed using percentages, frequencies, means, standard deviations, and content analysis. The research findings indicated that the overall active learning management of teachers was rated at a high level ($\mu = 3.82$). The primary challenges identified were that teachers did not specify teaching formats and methods emphasizing hands-on student practice, did not use questions to stimulate active thinking and problem-solving, and did not analyze curricula to design appropriate activities. To address these issues, the study recommended several strategies for developing active learning management. These included organizing learning experiences that involve hands-on practice, collaboratively designing learning activities with students, creating skill-building exercises, encouraging students to express opinions and seek accurate information, and analyzing students' ability levels to tailor learning paths that align with their interests. Teachers should also focus on understanding learners' needs, designing individualized learning experiences, creating semester-long learning plans, and developing various activity plans that emphasize skill development. Additionally, it was suggested that a meeting should be held before the semester begins to clearly communicate the active learning management policies to teachers.

Keywords: development guidelines, teacher learning management, active learning

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 49 บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560) การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกที่สำคัญด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศ เป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคมโลก การศึกษาจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่หลากหลาย มุ่งพัฒนาให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ คุณภาพการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่ดี การพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งถือเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันที่ก้าวเข้าสู่ยุค “สังคมอุดมปัญญา” ครูจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณลักษณะของครูแห่งศตวรรษที่ 21 และมีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความประพฤติดี รักษาจรรยาบรรณ เกียรติแห่งวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพวิชาชีพครูให้มีเกียรติในสังคม และดำรงรักษาซึ่งมาตรฐานแห่งวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายปลายทางของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างความรู้ได้ด้วยตนเองนั้น มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูมีบทบาทในการคอยเป็นผู้ชี้แนะ กระตุ้น

ผลักดัน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจะเป็นวิธีที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณค่า ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ให้มีการคิดวิเคราะห์เป็นแบบการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Active Learning) เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ (ฉัตรชัย วีระเมธีกุล, 2559)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรคทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher order thinking) กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย และนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาพร พงษ์พิบูล, 2558) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง โดยวิธีการสร้างบรรยากาศในการมีส่วนร่วมและการเจรจาโต้ตอบ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความสำเร็จในการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มผู้เรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำหาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากวิธีการสอนที่หลากหลาย เปิดใจกว้างยอมรับในความสามารถ การแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จที่สำคัญคือครู ที่จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ให้คำแนะนำ ผู้ช่วยเหลือ ควรคำนึงถึงการอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือผู้เรียนในแต่ละกระบวนการขั้นตอน ให้การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ ที่สำคัญคือต้องให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม ผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Active Learning จะทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งแสดงถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน นำไปสู่การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน มีความสามารถในการสื่อสาร มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (วารินทร์พร พันเพ็ญ, 2562)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการศึกษาก็จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่หลายด้านที่สะท้อนให้เห็นภาพวิกฤติปัญหาทางการศึกษาต่าง ๆ เห็นได้จากการศึกษาของกนกวรรณ ฉัตรแก้ว (2562) เรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ครูไทยส่วนใหญ่ยังยึดติด

การสอนแบบเดิม (Passive Learning) ที่เน้นการสอนแบบบรรยาย ท่องจำ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ลงมือทำด้วยตนเอง (Active Learning) ของผู้เรียน ทำให้คุณภาพไม่เป็นไปตามที่ต้องการ การดำเนินการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือประหยัด พิมพ์ (2561) ที่วิเคราะห์แนวโน้มของการศึกษาไทย ภายใต้การใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า มีช่องว่างที่เพิ่มขึ้นด้านคุณภาพในการจัดการศึกษา จากความแตกต่างของทรัพยากรตั้งต้นของแต่ละสถาบันการศึกษา การมีบัณฑิตเกินความต้องการของตลาด การสอนคุณธรรมจริยธรรมยังไม่มีคุณภาพ และที่สำคัญที่สุดคือ การสอนทักษะการคิดและทักษะทางอารมณ์ที่ยังไม่มีคุณภาพ จากการเรียนการสอนที่ยังมุ่งสอนให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อนความรู้มากกว่าการคิดสิ่งใหม่ๆ ประกอบกับครูผู้สอนมีภาระงานมาก จนส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลในด้านอื่น ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยด้านสมรรถนะเกือบทุกด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับทั้งผู้เรียนและครูผู้สอน ผู้เรียนยังขาดทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ขาดการเรียนรู้ การทำงาน การแก้ปัญหาและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการศึกษาของภูมิ ประยูรโภคราช (2566) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนตากพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า มีปัญหาการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การใช้เทคโนโลยี โปรแกรม อินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และการมีส่วนร่วมระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ชุมชน ในการนิเทศติดตามเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ยังมีปัญหามากที่สุด

ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาศักยภาพทางสมองในการคิดการแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกันสร้างการมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นทักษะการคิดขั้นสูง เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศและหลักการ ความคิดรวบยอด และความรู้จากประสบการณ์การสร้างองค์ความรู้และการสรุปบทวนของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 จึงได้ดำเนินการวิจัย แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยไปกำหนดยุทธศาสตร์และบทบาทการพัฒนาภาค ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ทิศทางการดำเนินงานของกระทรวง นโยบายและยุทธศาสตร์ของ

กระทรวงศึกษาธิการ และยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาในศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย แต่ละขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 วิธีดำเนินการมีดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 97 คน

2. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

2.1 ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือกเพียงคำตอบเดียว (Multiple Choice) เกี่ยวกับเพศ อายุ คุณวุฒิและประสบการณ์ จำนวน 4 ข้อ

2.2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท ตามขอบเขตเนื้อหาการวิจัย 5 ด้าน จำนวน 40 ข้อ

2.3 ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นแบบกำหนดข้อคำตอบให้ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple Response) ตามขอบเขตเนื้อหา 5 ด้าน จำนวน 35 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อสังเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาการวิจัยได้ 5 ด้าน สร้างนิยามปฏิบัติการเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างข้อคำถาม

3.2 ยกร่างข้อคำถามในแบบสอบถามตามขอบเขตการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนตามที่กำหนด ได้แก่ แบบสอบถามสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน และแบบสอบถามปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน

3.3 เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความถูกต้องการใช้ภาษา ความสอดคล้องกับเนื้อหา และความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถามกับความครอบคลุมเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์

3.4 นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นฉบับใหม่ แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item-Objective Congruence) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

3.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้สอนศูนย์การบริหารการจัดการศึกษา แม่ยม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .981

3.6 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับประชากรต่อไป

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตให้ผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ขอใช้โรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูล และขอเก็บข้อมูลกับครูผู้สอนโดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถามกับครูผู้สอน ชี้แจงสร้างความเข้าใจในการตอบแบบสอบถามและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืนจากครูผู้สอน เมื่อถึงกำหนดนัดได้เดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 97 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่เก็บคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติตามประเภทของแบบสอบถาม คือ แบบสอบถามตอนที่ 1 หาค่าความถี่และค่าร้อยละแล้วสรุปเป็นรายข้อ ตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อภิปรายผลตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ตอนที่ 3 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ อภิปรายผลตามลำดับค่าร้อยละสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ประกอบด้วย นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นข้อคำถามความคิดเห็นปลายเปิด (Open-end) จำนวน 5 ข้อ ด้านละ 1 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.2 นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ และปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ข้อที่มีค่าร้อยละ สูงที่สุดแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ

3.3 นำข้อคำถามมาสรุปอุปนัย ยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตทั้ง 5 ด้าน

3.4 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องการใช้ภาษา ความครอบคลุม และสอดคล้องกับเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

3.5 จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

4. วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอ หนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและ ดำเนินการตามที่กำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคล แล้วสรุป อุปนัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงและจัดลำดับตามความถี่จาก สูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษา ป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยรวม

ด้านที่	รายการ	สภาพการปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้	3.89	0.51	มาก
2	การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง	3.92	0.55	มาก
3	การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	3.76	0.63	มาก
4	การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ	3.78	0.62	มาก
5	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	3.87	0.53	มาก
เฉลี่ยรวม		3.82	0.46	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษา ป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.82$, $\sigma = 0.46$) เรียงจากสูงไปหาต่ำสุดคือ การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง สูงที่สุด รองลงมาคือ บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ตามลำดับ ส่วน

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความตระหนัก ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตรงกับความสนใจ ร่วมประเมินผลและสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างทั่วถึง

2. ผลการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษา ป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 สรุปข้อที่มีปัญหาสูงสุดในแต่ละด้าน ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละรายข้อสูงสุดปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนรายด้าน

ด้าน	ปัญหา	ร้อยละ
1. บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้	1. ครูไม่วิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	36.36
2. การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง	1. ครูไม่ใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนให้คิดและหาคำตอบอย่างกระตือรือร้น	38.64
3. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	1. ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสามารถด้วยความสนใจ	35.22
4. การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ	1. ครูไม่กำหนดรูปแบบ วิธีการและเทคนิคการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	44.31
5. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	1. ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้เป็นความรู้แบบองค์รวม	32.95

ตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษา ป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปัญหามากที่สุดคือ ครูไม่กำหนดรูปแบบ วิธีการและเทคนิคการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ร้อยละ 44.31 สูงที่สุด รองลงมาคือ ครูไม่ใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนให้คิดและหาคำตอบอย่างกระตือรือร้น ร้อยละ 38.64 และครูไม่วิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ร้อยละ 36.36 ตามลำดับ ส่วนครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้เป็นความรู้แบบองค์รวม ร้อยละ 32.95 ต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์เสมือนจริง รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน เพื่อให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. ผลการหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงความถี่แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนสูงที่สุดรายด้าน

ด้าน	แนวทางการพัฒนา	ความถี่
1. บทบาทของครูในการจัด การ เรียนรู้	1. ครูควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจากการเรียนรู้ด้วยวิธีการปฏิบัติจริง	8
2. การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง	1. ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน มีกิจกรรมสร้างทักษะให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แสวงหาข้อมูลที่ต้องการ	8
3. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	1. ครูควรวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดแนวทางที่สนใจศึกษาด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างความเข้าใจกับผู้เรียน	7
4. การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ	1. ครูควรวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน และสร้างการเรียนรู้โดยเน้นการออกแบบการเรียนรู้รายบุคคล จัดทำแผนการเรียนรู้รายภาค แผนการเรียนรู้ แผนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือทำด้วยตนเอง เน้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะที่จำเป็น	8
5. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดนโยบาย แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ ครูผู้สอนทราบอย่างชัดเจนก่อนเปิดภาคเรียน	8

ตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ครูควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจากการเรียนรู้ด้วยวิธีการปฏิบัติจริง มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน มีกิจกรรมสร้างทักษะให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แสวงหาข้อมูลที่ต้องการ มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน และสร้างการเรียนรู้โดยเน้นการออกแบบการเรียนรู้รายบุคคล จัดทำแผนการเรียนรู้รายภาค แผนการเรียนรู้ แผนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือทำด้วยตนเอง เน้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะที่จำเป็น และผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดนโยบาย แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ ครูผู้สอนทราบอย่างชัดเจนก่อนเปิดภาคเรียน (ความถี่ = 8) เท่ากัน ส่วนครูควรวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดแนวทางที่สนใจศึกษาด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างความเข้าใจกับผู้เรียน (ความถี่ = 7) ต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียน มีการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคลได้ตรงตามความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์มีดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนบทบาทและวิธีการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น มีการกำกับ ติดตามให้ครูสามารถจัดกิจกรรมได้ครอบคลุมกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยตระหนักในความสำคัญบทบาทของครูที่เป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ จึงทำให้มีสภาพปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตรงกับแนวคิดของสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2560) ที่ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากการลงมือทำและการสังเกต ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงในระดับของการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล สอดคล้องกับการศึกษาของจิราพร มะสุใส (2565) เรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า สภาพการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการศึกษาของมาลี โชติชัย (2563) เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านหนองเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีการดำเนินงาน 5 ด้าน เช่นเดียวกัน

2. ปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ศูนย์การบริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลการวิจัยรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูไม่วิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูยังไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงทำให้ไม่ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์หลักสูตรที่ต้องนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการองค์ความรู้ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ทำให้มีปัญหามากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐวดี ธาตุดี (2561) เรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ครูผู้สอนไม่ตระหนักความสำคัญของการใช้หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่มีการออกแบบจำลองสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

2.2 ด้านการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง พบว่า ครูไม่ใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนเพื่อให้เกิดและหาคำตอบอย่างกระตือรือร้น มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนมีข้อจำกัดด้านทักษะการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า โดยใช้คำถามนำทางให้ผู้เรียนหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ทำให้การจัดกิจกรรมยังพบปัญหามาก สอดคล้องกับการศึกษาของเหมือนฝัน ยองเพชร (2563) เรื่องแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการจัด

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพะเยา พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินค่าผลที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ต่ำที่สุด

2.3 ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เลือก เรียนตามความสามารถและความสนใจ มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูบางส่วนไม่ได้ออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรม ทำให้การจัดกิจกรรมของครูไม่ตรงกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของภูมิ ประยูร โภคราช (2566) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนโรงเรียนตากพิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีปัญหามากที่สุด

2.4 ด้านการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ พบว่า ครูไม่กำหนดรูปแบบ วิธีการและเทคนิคการสอนที่ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ด้วยบริบทที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูไม่ครบชั้น มีข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนการหาสื่อและอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้การจัด กิจกรรมของครูไม่แปลกใหม่และไม่หลากหลาย เน้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมากกว่าการให้ฝึก ปฏิบัติในสถานการณ์จริง ตรงกับแนวคิดของเนาวรัตน์ รอดเพ็ญ (2560) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จของการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง ครูผู้สอนต้องมีการใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเข้า หาดองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของยุภาลัย มะลิซ้อน (2563) เรื่อง การพัฒนา สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 พบว่า ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ น้อยที่สุด

2.5 ด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงเนื้อหา สารที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นความรู้แบบองค์รวม มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูยังมุ่งเน้นจัดการ เรียนรู้ในห้องเรียนมากกว่าการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หรือในชุมชนที่อาศัยของผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประสบการณ์ให้ต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ สอดคล้องกับ การศึกษาของศักดิ์ดินรินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล (2563) เรื่องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : กรณีศึกษาสหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับสถานการณ์ในชีวิตจริง มีสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 สรุปผลแต่ละด้านเพื่ออภิปรายผลได้ ดังนี้

3.1 ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างมีความสุขจากการเรียนรู้ด้วยวิธีการปฏิบัติจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความสำเร็จของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุกครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวก สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ค้นหา คำตอบ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง การได้สัมผัสกับสถานการณ์จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ดังนั้น

ครูจึงต้องออกแบบการจัดกิจกรรมที่เน้นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิราพร มะสุใส (2565) เรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ด้านบทบาทของครูในการจัดการ เรียนรู้ พบว่า ครูควรจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ตามเป้าหมายที่ต้องการโดยให้นักเรียน ได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่จะเรียนรู้

3.2 ด้านการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง พบว่า ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน มีกิจกรรมสร้างทักษะ ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แสวงหาข้อมูลที่ต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนา ให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินค่าสิ่งที่จะได้รับจากการเรียนรู้ ทั้งครูและผู้เรียน จะต้องมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดวิธีการที่จะให้เกิดผล บรรลุเป้าหมายนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของเหมือนฝัน ยองเพชร (2563) เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการ การเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดพะเยา พบว่า ควรมีการใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูกับผู้เรียน ในการให้ข้อมูลสารสนเทศและข้อคิดเห็น จะช่วยให้การวางแผนจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้สมบูรณ์และมีความ เป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

3.3 ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า ครูควรวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียน ให้ผู้เรียน เป็นผู้กำหนดแนวทางที่สนใจศึกษาด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างความเข้าใจกับ ผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญต่อผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด โดยการปฏิบัติจริง ได้คิดเองทำด้วยตนเอง และได้มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย ครูจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจต้องการและความถนัด เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมสนองตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของทิพา พุมมา (2565) เรื่องแนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ควรมี การสนับสนุนให้ครูสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการประสานงานให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

3.4 ด้านการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ พบว่า ครูต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน และสร้าง การเรียนรู้โดยเน้นการ ออกแบบการเรียนรู้รายบุคคล จัดทำแผนการเรียนรู้รายภาค แผนการเรียนรู้ แผนการจัด กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือทำด้วยตนเองเน้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะที่จำเป็น ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ สอดคล้องกับการศึกษาของเหมือนฝัน ยองเพชร (2563) เรื่องแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิง รุกในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จังหวัดพะเยา พบว่า ควรใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการจัดการเรียนรู้ นำผลให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ครูเพื่อนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองและปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

3.5 ด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดนโยบาย แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ ครูผู้สอนทราบอย่างชัดเจนก่อนเปิดภาคเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของภูมิ ประยูรโกศราช (2566) เรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนโรงเรียนตากพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า ควรมีการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในเชิงปฏิบัติจากผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติการสอนจริงจนประสบความสำเร็จ เพื่อครูและบุคลากรทางการศึกษามองเห็นภาพการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ไปกำหนดเป็นนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปฏิบัติจะส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่เพื่อให้สถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างทั่วถึง
2. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเต็มตามศักยภาพ และมีการชี้แจงสร้างความรู้ความเข้าใจให้มีการพัฒนาการจัดกิจกรรมโดยการใช้เทคโนโลยีอย่างหลากหลาย
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักในการพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการสนับสนุนให้มีการพัฒนาด้านตนเอง การจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการจัดกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ควรมีการวิจัยเรื่อง การเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียน ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ควรมีการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

5. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ฉัตรแก้ว. (2562). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- จิราพร มะสุใส. (2565). *สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ฉัตรชัย วีระเมธีกุล. (2559). *การนำวิธีการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Active Learning) มาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ*. เข้าถึงเมื่อ 7 สิงหาคม 2565. เข้าถึงได้จาก <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/>.
- ณัฐวดี ธาตุดี. (2561). การพัฒนาความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก. ใน *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 17(2), 129.
- ทิพา พุมมา. (2565). *แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- เนาวรัตน์ รอดเพียน. (2560). *กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ PRACT Model ที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้แบบ Active Learning ของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาศาสนบริหารธุรกิจ*. เข้าถึงเมื่อ 7 สิงหาคม 2565. เข้าถึงได้จาก: <http://www.sasana.ac.th/2017/upfile/601/6.pdf>.
- ประหยัด พิมพา. (2561, มกราคม-มิถุนายน). การศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน (Current Thai Studies). *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชกุมาร วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 7 (1): 242-249
- ภูมิ ประยูรโกศราช. (2566). *แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนโรงเรียนตากพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.

- มาลี โชติชัย. (2563) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนบ้านหนองเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ยุภาลัย มะลิซ้อน. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู. (2562, มกราคม-เมษายน). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ. ใน
วารสารวไลยลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 9(1) 135-145
- ศักดิ์นรินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : กรณีศึกษาสหวิทยา
เขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2558). เอกสารประกอบการฝึกอบรม “คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้
(Quality of students derived from Active Learning process).” สระแก้ว: คณะเทคโนโลยีการเกษตร
มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุกตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยี
ภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เหมือนฝัน ยองเพชร. (2563). แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพะเยา. การค้นคว้า
อิสระหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.